

СЕРГІЙ ПОСТОЛОВСЬКИЙ

ДИКТАТОР

РОМАН

**ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2020**

ПОЧАТОК З КІНЦЯ

ПЕРЕД БОГОМ ТА ІСТОРІЄЮ

— Вони так і стоять переді мною, синку. Усі мої хлопці і ті наші дівчатка. Мої друзі. І що би хто сьогодні не базикав про них, не вір нікому! Все то брехня, данина вашій клятій моді, заздрість невдах. Правда ніколи не буває зручною. Вона завжди болюча і неприємна. Правда гідка і дратівлива. І так вже сталося, що на цьому світі залишилась тільки одна людина, яка знає ту правду. Це я, Миколо. Твій рідний дід.

Ми знаходимося у його світлій та просторій вітальні, від якої віє чимось далеким, таємничим, неказаним у свій, назавжди втрачений час. І посеред того всього сидить він — чоловік, чия кров тече в моїх жилах.

Дід завжди любив масштаб, справжню красу вчинків та простору, який його оточує, справедливих та безстрашних людей, до яких належав і сам, розкішних панянок, які щоразу розбивали його чуйне, а іноді жорстоке серце, висмоктуючи з нього долари, євро та українські гривні, які він жменями жбурляв їм під ноги. Його любили бандити, відверті злочинці, цигани, бармени, офіціанти та київські таксисти. Його світлий розум цінували професори й академіки, депутати і міністри в той час, як ціла купа невдах і «невизнаних геніїв» заздрили дідові і писали свої нудні дисертації, намагалися зарекомендувати себе політичними експертами чи то письменниками століття. Але нічого в них не виходило, бо вони були сірими та звичайними, без Божої мітки, без сили волі та завзятої вдачі, яка завжди виштовхувала мого діда з глибоких ям, здавалося б, однозначної та кінцевої безвиході.

Він не був схожим на інших. Прискіпливий до деталей, консерватор із чітко вираженими авторитарними нотками у всій своїй

риториці та безлічі діянь, він любив вікторіанську епоху, яку сміливо поєднував із французьким неокласицизмом. Йому так подобалося. Думка інших не мала для нього жодного значення, наче такої і не існувало, ніколи не було, навіть не з'являлося на світ.

Дід був особистістю. Одним з небагатьох, хто знав чоловічу дружбу, кохав вродливих і вередливих жінок, крок за кроком, іноді вичікуючи роками, але коли вже прийде час, неодмінно рухаючись підступно, розумно, тихо, а часом досить галасливо, розставляючи своїх людей і створюючи мережу українських виборців, які в кінцевому результаті давали те, що від них вимагалось: владу одним та поразку — іншим.

Крізь величезні вікна видніється увесь центр міста — вулиці Олеся Гончара і Богдана Хмельницького, старі дахи Ярославового Валу і куполи Софії Київської. У дідовій вітальні повсюди книги, картини, фотографії, старі CD-диски, колекція платівок ще ХХ століття з усіма альбомами Висоцького, Розенбаума, Шарля Азнавура, Володимира Івасюка, Назарія Яремчука, відомого за часів його молодості білоруського гурту «Ляпіс Трубецкой» і трагічно загиблого Кузьми Скрябіна, котрий з роками зайняв гідне місце в одному ряду з тим же Івасюком та Яремчуком. Ось така компанія. І повсюди списані аркуші паперу, записники, блокноти, старі документи, які сорок років тому могли трактуватися як секретні документи державного значення. Сьогодні ж вони стали історією, архівом життя, що добігало свого кінця.

Йому добре серед них. Це його атмосфера. Його ще не втрачена пам'ять про те, яким було життя. Яким воно вже ніколи не буде.

Дід дивиться на велике фото у старій коричневій рамі. На ньому чоловіки і дві жінки. Загалом їх п'ятнадцять. Посередині він — той, кого моя Батьківщина називала Диктатором. На момент моєї розповіді з них живим залишається тільки мій дід. Усі інші вже давно перетворилися на прах, що наповнював собою нашу новітню історію.

Я вдивляюся в ті обличчя, які знаю з самого дитинства. Замість казок на ніч я слухав історії діда про їхні спільні подвиги, про війну, про боротьбу за владу, про кару, яку вони несли олігархам і корупціонерам. Я чую улюблену фразу діда, котрою він закінчував кожну свою розповідь.

— Я відповідаю тільки перед Богом та історією, — казав він вкраденими у каудильйо та вождя Іспанської фаланги Франсіско Франко¹ словами.

І я засинав. І мені снилися ті відчайдухи, які зголосилися на свій вчинок, котрі йшли проти усіх, не думаючи, що буде з ними завтра, бо відповідали вони тільки перед Богом та історією. А ще перед Україною, заради якої і поклали свої голови.

— Сідай, синку, — каже мені дід, і ми сідаємо один проти одного у м'які шкіряні крісла. Між нами журнальний столик, на якому старі книжки та якісь дідові нотатки.

Він бере сигарету, закурює, випускає сивий дим і починає кашляти. Глухий, небезпечний кашель, який не подобається лікарям, бо вони знають його природу.

— Менше пали. У твоєму віці цигарки не додають здоров'я, — кажу я дідові.

Він сміється.

— Знаєш, що є найбезглуздішим у моєму віці? — питає мене дід.

— Боятися смерті, — приречено відповідаю я.

— Мій хлопчику! — каже він і знову робить чималу затяжку.

Він палить цигарку і мовчить. Я помічаю, що думками він далеко від мене. Наче і нема його тут. Тільки старе тіло нагадує про його присутність. Я не заважаю йому, а йду на кухню, відчиняю холодильник, беру горілку, пиво, тарань, ковбасу, оливи, ставлю все це на тачку і повертаюся до кімнати. Я прибираю зі столика книжки, за мить на їхньому місці вже видніються нехитрі наїдки та алкоголь, далі я беру з серванту чарки, а на кухні ще два келихи під пиво, наливаю горілку, відчиняю вікна і знову сідаю у своє крісло. Тим часом дід і надалі перебуває у своїй нірвані, палить цигарку, шепоче щось незрозуміле своїми старими порепаними вустами, попіл летить повз попільничку, і я вирішую повернути його до дійсності.

— Ну що, пане міністре, лауреату усіх можливих літературних премій і творцю великих політиків! Вип'ємо?

¹ Франсіско Франко (1892—1975) — військовий і політичний діяч Іспанії, диктатор у 1939—1975, генералісімус. Також відомий як каудильйо (*исп.* Caudillo de España por la gracia de Dios — вождь Іспанії милістю Божою).

Він здригається, блимає на мене своїми очима, які я час від часу рятую від настирливої катаракти, повертається до реальності, бере чарку, підводиться з крісла і каже:

— Світла вам пам'ять, друзі мої! Ті, хто справжні, пам'ятають вас завжди. Усе інше, зайве, мине, наче його ніколи і не було.

Він випиває свою чарку, я наслідую його приклад, і ми повертаємося у зручні крісла італійського виробництва.

— Ти знаєш, коли було зроблено це фото? — питає він мене, і я вкотре відповідаю йому, що те кляте фото було зроблено влітку 2021 року, а саме 21 червня, в день найкоротшої ночі та їхньої тріумфальної перемоги.

— То я тобі вже казав? — відверто дивується дід.

Я мовчу, бо ту дату він називав мені тисячі разів, з того самого першого дня, як я себе пам'ятав на цьому світі і починав щось метикувати своїм малим дитячим розумом.

— Це добре, що ти пам'ятаєш. І дітям своїм розповідатимеш. І онукам. Усім! Така моя воля, Миколо! Не смій мені перечити!

Я й не перечу. Дідові краще не перечити. Він лихий до зауважень, інакодумства, заперечень, плюралізму та свободи слова. Дід цитує фашиста Франко, захоплюється правителями Близького Сходу, поважає, наче живого, творця Сингапуру, ставить у приклад корсиканця Бонапарта, покрикує на усіх, хто не кориться його волі, лякає ворогів тираном Сталіним і обожнює того, завдяки якому сьогоднішня Україна не схожа на ту обкрадену, злиденну, знесилену державу, яка відчайдушно билася з Росією на очах у решти світу, але той світ був помірковано стриманим, іноді різким, але не занадто, аби Путін пішов геть із Криму та Донбасу.

Ми випиваємо по другій чарці, і дід знову закурює. Взагалі, він багато палить, а ще більше п'є. Хильнути чарку-другу — улюблена справа. Бува, не п'є роками, але коли вже починає, зупинити його практично неможливо. Може пити тиждень, а то й місяць. І жити своїм чортячим життям, де не існує місця сьогоднішню чи майбутньому. Усе там наповнюється пам'яттю й тугою за минулим. За його молодістю. За часами війни та революції. За Диктатором, якому він був близьким другом.

Дід правий у його твердженні про безглуздість теревень про Диктатора.

— Вони його не знали, а я знав. Усі їхні балачки — пусті. Вони не заслуговують уваги. Я відчував його біль і тривоги, знав його бажання та сподівання, розумів ті методи, які він обрав, аби зробити нашу Україну сильною й самодостатньою, — говорить дід.

І тут я не стримуюся і кажу йому:

— Діду! Ти написав стільки книжок. Отримав купу премій. За твоїми творами знято стільки фільмів. Я й сам захоплююся твоїми романами. Але ти ніколи не написав жодного слова про Диктатора. Нічогісінько! Бодай би маленьку замітку! Ніч не вишло про нього за твого авторства. Чому так? Адже кому, як не тобі, говорити про ті часи.

Дід слухає мене, бере до рук келих холодного пива, робить два великих ковтки, ставить келих назад на столик, витирає рукою свої губи і каже:

— Ти напишеш про нього. Про усіх нас. Ти створиш правдиву історію моєї України, нашої боротьби, перемог та поразок. Ти розповіси усім, як було і як не було. І в жодному разі не смій перечити мені! Вважай, що це моя остання воля. Виконай її, синку! Виконай, бо в інакшому випадку усі мої скарби, усе, що я нажив за свого життя, я заповім притулкам та жебракам, розкидаю вулицями мого міста, а після пушу собі кулю в лоба. Ти цього хочеш?

Звісно, я цього не хотів. Але писати про Диктатора людині, яка обрала професію лікаря, це занадто.

Про це я і сказав дідові.

Він усміхнувся, увімкнув свою улюблену музику на слова Василя Симоненка і сказав:

— У родині письменників, художників та політичних діячів не може бути нездар! Я вірю в тебе, синку! Вірю, що краще за тебе ніхто не впорається з цією справою.

— Чому тобі не написати це самому? Чому не найняти якогось журналіста чи письменника врешті-решт? Тільки натякни і завтра біля твого під'їзду буде ціла черга на авторство.

— Бо це зробиш ти. Ти або ніхто. І звісно ж, мій заповіт.

ЗМІСТ

Початок з кінця	7
Частина перша. ЧУЖИНЦІ	13
Американець	15
Росіянин	62
Частина друга. ЧАС ШАКАЛІВ.....	103
Після революції	105
Велика політика, або Час Шакалів.....	149
Пошук	175
Частина третя. БОРОТЬБА	209
Кандидат	211
Злети та падіння	259
Зондеркоманда	306
Частина четверта. ДИКТАТОР	359
Найдовший день	361
Диктатура для влади, порядок для людей	400
Людина без посади	442
Епілог	504
Додаток до роману «Диктатор»	517